

YEŞİL DÖNÜŞÜM VE KATILIM

**Avrupa'da Metal Sektörünün
Karşılaştırmalı Bir Analizi**

MEET Projesi Nihai Raporu

Yeşil Dönüşüm ve Katılım

Avrupa'da Metal Sektörünün
Karşılaştırmalı Bir Analizi

MEET Projesi Nihai Raporu

Proje yürütücüsü:

SindNova

Destekleyen kurumlar:

Avrupa Komisyonu tarafından eş finansman sağlanmıştır.

Co-funded by
the European Union

Ortak kuruluşların katkısıyla gerçekleştirilmiştir

CCOO industria

industriAll
EUROPEAN TRADE UNION

Grafik ve tasarım: Gianluca Innocenzi

Bilimsel Komite ve Ulusal Araştırma Birimi Koordinasyonu

Mariangela Zito
SindNova, İtalya

Antonello Gisotti
FIM CISL, İtalya

Antonio Ferrer Marquez, Pablo Josè Moros Garcia
Fundacion 1º de Mayo, İspanya

Erencan Marti,
Turk Metal, Türkiye

Balazs Babel, Bettina Kiss
Vasas, Macaristan

İçindekiler

Yönetici Özeti

1. Giriş

2. Ülke Analizleri

2.1 İtalya

Ulusal bağlamın analizi: döngüsel ekonomiye geçiş ve işçi temsilcilerinin rolü

2.2 İspanya

Sanayi ve dekarbonizasyona ilişkin yasal düzenleme

2.3 Macaristan

Sosyal diyalogun durumu ve temsilin sınırları

2.4 Türkiye

Yeşil politikalar ve ortaya çıkan düzenleyici çerçeve

3. Karşılaştırmalı Analiz

3.1 Yakınsama Noktaları, Farklılıklar ve Ortak Gelişim Çizgileri

3.2 Yapısal farklılıklar: kurumlar, katılım ve yönetim

3.3 İşçi temsilcileri: değişen bir aktör

3.4 Mevcut araçlar ve yasal boşluklar

4. Öneriler ve Uygulama Tavsiyeleri: Katılımcı ve Adil Bir Geçişe Doğru

4.1 10 Yeşil Kural: sendikal eylem için pratik bir rehber

4.2 Yeşil Laboratuvarlar: Avrupa İş Konseylerinde sürdürülebilirlik için kalıcı bir alan

5. Sonuçlar

Yönetici Özeti

Avrupa Birliği tarafından desteklenen MEET Projesi – Metal Sektörünün Yeşil ve Adil Dönüşümüne Doğru, çok uluslu şirketlerde çalışanların karar alma süreçlerine katılımını güçlendirmeye yönelik bir girişimdir. Proje, özellikle metal sektörünün ekolojik ve dögüsel dönüşüm sürecinde işçi temsilcilerinin rolünü güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Yeşil ve dijital dönüşüm, Avrupa'daki üretim sistemleri için büyük bir meydan okumadır. Bu dönüşüm; iş organizasyonu, istihdam, beceriler ve endüstriyel yönetim alanlarında doğrudan etkiler yaratmaktadır. Bu süreçte Avrupa İş Konseyleri (EWC) ve çalışan temsilcileri, dönüşümün sosyal açıdan adil, katılımcı ve müzakereye dayalı biçimde gerçekleşmesini sağlamada stratejik bir role sahiptir.

MEET Projesinin temel hedefleri şunlardır:

- Yeşil dönüşüm sürecinde Avrupa İş Konseyleri (EWC) ve işçi temsilcilerinin rolünü güçlendirmek,
- İtalya, İspanya, Macaristan ve Türkiye'deki sendikalar ve işçi temsilcileri arasında ulusötesi işbirliğini geliştirmek,
- Şirket düzeyinde sürdürülebilirlik konusunda bilgi, beceri ve pratik araçlar oluşturmak.

Proje kapsamında şu çalışmalar yürütölmüştür:

- Metal işleme sektöründeki sendikalarla ulusal çalıştaylar ve istişare toplantıları düzenlenmesi,
- EWC delegeleri ve işçi temsilcileri için özel bir eğitim programı geliştirilmesi,
- Sendikal eylemlere yol göstermek üzere "10 Yeşil Kural" hazırlanması,
- Avrupa İş Konseyleri bünyesinde, kurumsal sürdürülebilirlik konularında sürekli danışma alanları oluşturmayı hedefleyen "Yeşil Laboratuvarlar (Green Labs)" kurulmasının önerilmesi.

Proje aynı zamanda, dört ülkedeki yasal çerçeveleri, sendikal uygulamaları ve işçi temsilcilerinin ekolojik dönüşüme katılım düzeyini karşılaştırmalı biçimde incelemiştir:

- İtalya: Sektörel sözleşmeler ve eğitim alanında önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Müzakere araçları geliştirilmekte, sendikal faaliyetlerde ve genel iş kültüründe ESG (Çevresel, Sosyal ve Yönetişim) ilkelerine artan bir önem verilmektedir.
- İspanya: Özellikle çelik sektöründe, sanayi politikaları ile sosyal diyalog arasında güçlü bir entegrasyon bulunmaktadır.
- Macaristan: Sosyal diyalogun zayıf olduğu ülkede sendikaların güçlendirilmesi gerekmektedir. Buna

karşın, batarya ve hidrojen teknolojilerine yönelik kamu yatırımları önemli fırsatlar sunmaktadır.

- Türkiye’de, düzenleyici çerçeve gelişme aşamasındadır ve sanayi teşvikleri iddialıdır, fakat sendikal koruma zayıftır.

EWC’lerin çalışmalarını desteklemek amacıyla proje, 10 Yeşil Kural gibi yenilikçi araçların geliştirilmesini ve uygulanmasını teşvik etmiştir. Bu kurallar, temsilcilerin sürdürülebilirliği gündelik sendikal faaliyetlere entegre etmeleri için bir rehber niteliği taşımaktadır.

Kuralların uygulanması; ESG veri tabanları, göstergeler, eğitim programları, AB projelerine katılım ve yeşil refah politikaları yoluyla somutlaştırılmıştır.

Ayrıca, Yeşil Laboratuvarlar, şirketlerin çevresel ve sosyal performansını izleyen, işçi temsilcileri ile işverenler arasında diyalogu destekleyen ve istihdam üzerindeki etkileri önceden değerlendirebilen kalıcı danışma birimleri olarak önerilmiştir.

Sonuç olarak, MEET Projesi, sürdürülebilirlik politikaları konusunda işçi temsilcilerinin müzakere gücünü artırmış, ulusötesi sosyal diyalogu güçlendirmiş ve farklı ülkelerden sendikalar arasında iyi uygulamaların paylaşımına katkı sağlamıştır. Proje aynı zamanda, “adil dönüşüm” kavramını ekolojik yeniliğin katılımcı yönetimle birleştiği, kapsayıcı bir

süreç olarak Avrupa düzeyinde ortak bir vizyona dönüştürmüştür.

Proje deneyiminden çıkan temel öneriler şunlardır:

- 10 Yeşil Kural, Avrupa İş Konseyi anlaşmalarına entegre edilmeli; böylece çevresel ve sosyal konular şirket düzeyinde sistematik biçimde ele alınmalıdır.
- Yeşil Laboratuvarlar, işçi temsilcileri ile şirketler arasında sürdürülebilir dönüşüm yollarını tartışmak için kurumsal ve kalıcı platformlara dönüştürülmelidir.
- Avrupa düzeyinde yasal çerçeve güçlendirilmeli, ESG konularında bilgi ve danışma hakları güvence altına alınmalıdır.
- Sürdürülebilirlik, döngüsel ekonomi ve adil dönüşüm alanlarında becerileri geliştirmeye yönelik ulusötesi eğitim programları desteklenmelidir.

Bu adımlar, Avrupa'da endüstriyel yenilik süreçlerinin demokratikleşmesine ve adil, katılımcı bir yeşil dönüşümün gerçekleşmesine katkı sağlayacaktır.

1.Giriş

Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Avrupa Birliği'nin yeni sanayi stratejisiyle desteklenen ekolojik dönüşüm, ekonomi, üretim ve iş organizasyonunun tümünü kapsayan kapsamlı bir yeniden yapılanma sürecidir. Bu dönüşüm yalnızca çevresel bir değişim değil; istihdamın niteliğini, becerilerin dağılımını, iş sağlığı ve güvenliği koşullarını ve değer zincirlerindeki dengeleri doğrudan etkileyen derin bir yapısal dönüşüm anlamına gelmektedir.

Bu nedenle sürdürülebilirlik, soyut bir hedef ya da yalnızca stratejik bir vizyon olarak değil, çalışanların etkin, bilinçli ve örgütlü biçimde yer aldığı somut bir toplumsal müzakere alanı olarak ele alınmalıdır.

Avrupa'daki düzenleyici araçlar — sürdürülebilirlik raporlamasına ilişkin CSRD Direktifi, sürdürülebilir ekonomik faaliyetlerin sınıflandırılmasını düzenleyen Taksonomi Yönetmeliği, Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM) ve Emisyon Ticaret Sistemi (ETS)'nin güçlendirilmesi — şirketlere yalnızca çevresel performans bakımından değil, aynı zamanda şeffaflık, hesap verebilirlik ve raporlama sorumluluğu açısından da yeni yükümlülükler getirmektedir.

Ancak bu düzenlemelerin gerçek anlamda etkili olabilmesi, bunların şirketlerin karar alma ve yönetim süreçlerine içselleştirilmesine bağlıdır. İşte tam bu noktada sosyal diyalog, yalnızca kayıpları telafi eden bir araç olmanın ötesine

geçerek, dönüşümün birlikte tasarlanmasını sağlayan stratejik bir mekanizma haline gelebilir.

Almanya, Hollanda ve Fransa gibi bazı ileri Avrupa ülkelerinde edinilen deneyimler, çalışan katılımının yalnızca savunmacı bir işlevle sınırlı kalmayıp, sanayi stratejilerinin ortak biçimde tanımlanmasına olanak tanıyan öngörülü ve katılımcı bir yaklaşım haline geldiğini göstermektedir.

Bu bakış açısına göre sürdürülebilirlik, yalnızca teknik uzmanların ya da danışmanların ilgilendiği bir konu değil; aynı zamanda sendikal faaliyetin meşru ve vazgeçilmez bir alanıdır. Dahası, sürdürülebilirliğe ilişkin konular, toplu pazarlık süreçleri yoluyla da doğrudan ele alınabilir.

Bu durum, mevcut pazarlık kültürünün yeniden tanımlanmasını zorunlu kılmaktadır. Sendikaların, yeşil dönüşüm, dijitalleşme ve sosyal yenilik gibi yeni temaları kendi diline entegre etmesi; sanayi politikalarının içeriğini etkileyebilecek yeni araçlar, bilgi ve becerilerle donatılması gerekmektedir.

Son yıllarda, "ekolojik ve proaktif sendikacılık" anlayışı giderek yaygınlaşmaktadır. Bu yeni yaklaşım, yalnızca değişime ayak uydurmayı değil, sürdürülebilir iş planlamasına katkı sunmayı, çevresel ve istihdama ilişkin etkileri değerlendirmeyi ve yeni enerji ile teknoloji dönüşümleri karşısında hakların korunmasını da hedeflemektedir.

Burada asıl mesele, değişime pasif biçimde uyum sağlamak değil; bu değişimi demokratik yollarla yönetmektir. Pek çok delege ve işçi temsilcisinin deneyimleri de göstermektedir ki; bilgiye erişim, yeterli beceriler ve etkin müzakere alanları sağlandığında, çalışan katılımı dönüşümün başarısında belirleyici bir unsur haline gelmektedir.

Bu erevede, Avrupa İş Konseyleri (EWC'ler), ekonomik, çevresel ve sosyal boyutları bir araya getiren çok katmanlı yönetişim yapısının güçlendirilmesinde kilit bir role sahiptir. Ancak bu rolün etkili biçimde yerine getirilebilmesi için iki temel gereklilik ne çıkmaktadır:

- Mevzuat düzeyinde, 2009/38/EC sayılı Direktifin, evresel, sosyal ve yönetişim (ESG) konularında danışma yükümlülüklerini açıkça içerecek şekilde yenilenmesi,
- Uygulama düzeyinde ise ortak araçların, sürekli eğitim programlarının ve bağımsız kaynakların geliştirilmesi.

MEET Projesi kapsamında elde edilen deneyimler, sürdürülebilirlik odaklı bir sendikal kültürün inşa edilebileceğini açık biçimde ortaya koymuştur. Ancak bu kültürün tanınması, desteklenmesi ve Avrupa stratejilerinin merkezine entegre edilmesi, yeşil dönüşümün sosyal açıdan adil ve demokratik biçimde gerçekleşmesi için hayati önem taşımaktadır.

2. Ülke Analizleri

2.1 İtalya

Ulusal Bağlamın Analizi: Döngüsel Ekonomiye Geçiş ve İşçi Temsilcilerinin Rolü

İtalya, Avrupa düzeyinde ekolojik dönüşüm ve döngüsel ekonomiyi destekleyen kapsamlı bir yasal ve stratejik çerçeveyi erken dönemde geliştirmesiyle öne çıkmaktadır. 2022 yılında kabul edilen Ulusal Döngüsel Ekonomi Stratejisi, ülkenin üretim modelinin yeniden yapılandırılmasında önemli bir dönüm noktası olmuş, aynı zamanda Ulusal Kurtarma ve Dayanıklılık Planı (PNRR) ile bütünleşerek dönüşüm sürecinin temel taşı oluşturmıştır. Bu strateji, hem madde ve enerji kaynaklarının sürdürülebilir biçimde yönetilmesini hem de özellikle mühendislik sektöründeki yüksek yoğunluklu sanayi süreçlerinin dönüştürülmesini hedefleyen kapsamlı müdahaleler içermektedir.

Bu dönüşümü destekleyen çeşitli yasal ve kurumsal araçlar, ülkenin düzenleyici çerçevesini önemli ölçüde güçlendirmiştir. Bunlar arasında Ulusal Atık Yönetim Programı, ulusal elektronik kayıt sistemi (RENTri), genişletilmiş üretici sorumluluğu uygulamaları, atık statüsünün sona ermesine ilişkin kriterler, çevresel vergilendirmenin güçlendirilmesi ve yeşil kamu alımlarının teşviki yer almaktadır.

Anayasal düzeyde yapılan reformlar da bu dönüşümün yasal temelini pekiştirmiştir. Anayasa'nın 9. ve 41. maddelerinde yapılan değişikliklerle, çevrenin, biyolojik çeşitliliğin ve ekosistemlerin korunması, hatta gelecek nesillerin haklarının güvence altına alınması ilkesi açık biçimde tanımlanmıştır. Bu değişiklikler, son yıllarda giderek önem kazanan ESG (Çevresel, Sosyal ve Yönetişim) kriterlerinin şirketler ile sendikalar arasındaki diyalogun merkezine yerleşmesiyle doğrudan bağlantılıdır.

İtalya'nın mühendislik sektörü, ekolojik dönüşüm sürecinin en çok etkilenen ve aynı zamanda en kritik halkalarından biridir. Sektörün ekonomik ağırlığı, ülke genelindeki yaygınlığı ve Avrupa imalat sanayiyle olan sıkı bağlantıları, onu hem stratejik hem de kırılgan bir sektör hâline getirmektedir.

Şirketler, Emisyon Ticaret Sistemi (ETS), Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD) ve Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM) gibi yeni Avrupa Birliği düzenlemelerine uyum sağlamak zorunda kalmakta; bu durum üretim süreçlerinin sürdürülebilirlik perspektifinden yeniden ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Ancak bu süreçte şirketler arasında belirgin farklar gözlenmektedir. Büyük ölçekli ve çok uluslu şirketler, ESG uygulamaları ve raporlama sistemlerinde daha olgun bir yapıya sahipken, küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ'ler)

yapısal eksiklikler ve bilgiye erişim zorlukları nedeniyle bu dönüşüme ayak uydurmakta daha fazla güçlük çekmektedir.

Sendikal cephede ise işçi örgütleri, dönüşüm sürecinde şirketleri yönlendiren ve destekleyen aktif bir rol üstlenmiştir. Özellikle FIM-CISL sendikası, bu alandaki öncü çalışmalarıyla dikkat çekmektedir. Sendikanın hazırladığı “FIM Yeşil Kitap” (FIM Green Book), sürdürülebilirliği hem toplu sözleşmelere hem de metal sektörü şirketlerinin yönetim kültürüne entegre etmeyi amaçlayan on temel sendikal kuralı ortaya koymaktadır.

Bu ilkeler kısa sürede uygulamaya dönük müzakere araçlarına dönüşmüştür. Şirketlerde sürdürülebilirlik protokollerinin oluşturulması, ortak ESG göstergelerinin geliştirilmesi, çevresel refah politikalarının güçlendirilmesi, yeşil ve dijital dönüşüme yönelik mesleki eğitimlerin artırılması ve sendika temsilcilerinin sanayinin dekarbonizasyon planlarına doğrudan katılımı gibi somut adımlar, bu yaklaşımın en dikkat çekici sonuçları arasında yer almaktadır.

Bu çabaların en görünür örneklerinden biri, FIM-CISL tarafından 2023 ve 2024 yıllarında düzenlenen “Yeşil Günler” (Green Days) etkinlikleridir. Bu etkinlikler, bölgeler arası tartışma ve deneyim paylaşımını teşvik etmiş, çevresel sürdürülebilirlik ve sosyal sorumluluk temalı sendika temsilcileri için özel eğitim programları başlatmıştır. Aynı zamanda FIM Green bülteni ve Endüstriyel Sürdürülebilirlik

Gözlemevi, çevre alanındaki iyi sendikal uygulamaların yaygınlaştırılması ve sistematikleştirilmesine katkı sağlamıştır.

Çok uluslu şirketler bağlamında, Avrupa İş Konseyleri (EWC'ler), ulusötesi katılım için temel bir platform işlevi görmektedir. İtalya'da sendikal hareketin bu konseylerdeki varlığı oldukça aktiftir ve birçok durumda çevresel konuların şirket gündemlerine dahil edilmesinde belirleyici bir rol oynamıştır.

Tam da bu noktada MEET projesinin "Yeşil Laboratuvarlar (Green Labs)" kurma önerisi devreye girmektedir. Bu laboratuvarlar, şirket yönetimi ile işçi temsilcileri arasında sürekli diyalog ve işbirliğini mümkün kılan kalıcı müzakere platformları olarak tasarlanmıştır. Amaç hem ESG göstergelerinin gelişimini izlemek, hem de yerel düzeyde sürdürülebilirlik girişimlerini desteklemek, aynı zamanda çalışanların sanayi dönüşüm süreçlerine erken aşamada katılımını sağlamaktır.

Tüm bu olumlu gelişmelere rağmen, hâlen bazı kritik zorluklar devam etmektedir. Ülke genelinde "yeşil" sözleşme araçlarının düzensiz ve dengesiz biçimde uygulanması, şirket düzeyinde ESG verilerinin sınırlı olması ve temsilcilerin uzun vadeli karar alma süreçlerine katılımının kısıtlı kalması, aşılması gereken temel engeller olarak öne çıkmaktadır.

Bu zorlukların etkin biçimde aşılabilmesi için sosyal taraflar arasında güçlü ve sürekli bir eşgüdüm gerekmektedir. Bu kapsamda, 10 Yeşil Kuralın sistematik biçimde EWC

anlaşmalarına entegre edilmesi, Yeşil Laboratuvarların büyük ölçekli şletmelerde kurumsallaştırılması, yeşil ve dijital dönüşüm konularına odaklanan eğitim programlarının güçlendirilmesi ve çevresel toplu pazarlık için ulusal düzeyde ortak kılavuzlar hazırlanması önerilmektedir.

Bu bütüncül yaklaşım, İtalya’da yeşil dönüşümün sosyal boyutunun güçlenmesine, işçilerin sürdürülebilirlik sürecine aktif biçimde katılımının artmasına ve adil bir ekolojik geçişin kurumsal düzeyde kalıcı hale gelmesine önemli katkı sağlayacaktır.

2.2 İspanya

Sanayi ve Dekarbonizasyona İlişkin Yasal Düzenleme

İspanya, ekolojik dönüşüm konusundaki ulusal taahhütlerini önemli ölçüde güçlendirmiş ve Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde, sanayi modernizasyonu gereksinimleriyle uyumlu biçimde, ulusal üretim modelini sürdürülebilir temelde dönüştürmeye yönelik kapsamlı bir yasal ve stratejik reform süreci başlatmıştır.

Ulusal Entegre Enerji ve İklim Planı (NIPEC) ile İklim Değişikliği ve Enerji Dönüşümü Yasası (Yasa 7/2021), ülke ekonomisinin karbonsuzlaşma sürecinin temel hatlarını belirlemekte ve yenilenebilir, erişilebilir ve kapsayıcı enerji kaynaklarına dayalı bir modelin ana çerçevesini çizmektedir.

Buna paralel olarak, Genişletilmiş Üretici Sorumluluğu'na ilişkin Kraliyet Kararnamesi 1055/2022, Döngüsel Ekonomi için Atık ve Kirlenmiş Toprak Yasası (Yasa 7/2022, 8 Nisan) ve "Espana Circular 2030" Stratejik Planı, daha az doğrusal ve daha dirençli bir ekonomi oluşturmayı hedefleyen İspanyol politika yapısının üç temel dayanağını oluşturmaktadır.

Amaç, atık üretimini önemli ölçüde azaltmak, yeniden kullanım ve geri dönüşümü teşvik etmek ve çevresel, sosyal ve bölgesel boyutları bütünleştiren sürdürülebilir yeniden sanayileşme süreçlerini desteklemektir.

İspanyol hükümeti, ekolojik dönüşümün sosyal ve istihdama yönelik etkilerine özel önem vermekte; bu kapsamda Adil Dönüşüm Enstitüsü (Institute for a Just Transition), Adil Dönüşüm Stratejisi ve bölgesel dekarbonizasyon planlarının değerlendirilmesinde katılımcı mekanizmalar gibi araçları devreye sokmuştur. Bu girişimler, özellikle sanayisizleşme riski yüksek bölgelerde sosyal dayanıklılığı artırmayı hedeflemektedir.

Bu çerçevede çelik sektörü, enerji yoğunluğu ve yüksek emisyon oranı nedeniyle dönüşüm süreçlerinden en fazla etkilenen sanayi alanlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Kömürle çalışan termik santrallerin aşamalı olarak kapatılması, işçiler, yerel topluluklar ve tedarik zincirleri üzerinde önemli etkiler yaratmıştır. Bu süreçler, birçok bölgede sanayi politikalarının köklü biçimde yeniden yapılandırılmasını zorunlu kılmış; ancak işçi temsilcilerinin bu

planlara her zaman sistematik biçimde dahil edilmesi mümkün olmamıştır.

Bu alandaki önemli örneklerden biri, CCOO Industria sendikasının çalışmalarıdır. Sendika, analiz, müzakere ve eğitim faaliyetlerini birleştiren entegre bir geçiş yaklaşımı geliştirmiştir (örneğin INDITEX Grubu ile yürütülen çalışmalar). Büyük çok uluslu şirketlerin çevre politikalarının izlenmesi ve sanayi dönüşümü ya da taşınma süreçlerinden etkilenen işçilerin haklarının korunması, sendikanın öncelikli faaliyet alanları arasındadır.

Sendikaların yeşil dönüşüm sürecini yönetmedeki rolü, yerleşik bir sosyal diyalog kültürü ve kurumsal tanınırlık üzerine inşa edilmiştir. Ancak değişen çevresel koşullar, bu süreci karmaşıktır; işçi temsilcilerinin teknik becerilerini geliştirmelerini, yenilikçi sözleşme araçları oluşturmalarını ve değişimi öngörebilme kapasitelerini artırmalarını gerektirmiştir. Bu ihtiyaçlara yanıt olarak CCOO Industria, sendika temsilcilerine yönelik eğitim programları ve katılımcı araştırma girişimleri geliştirmiştir. Amaç, sürdürülebilirlik üzerine sendikal bir anlatı oluşturmak, temsilcilerin şirketlerin ESG platformlarındaki varlığını güçlendirmek, finansal olmayan raporları eleştirel biçimde analiz edebilmek ve endüstriyel dönüşüm süreçlerinde ortak yönetim modellerini denemektir.

Bu bağlamda en dikkat çekici girişimlerden biri, hükümet, şirketler ve sendikalar arasında ortaklaşa hazırlanan Adil

Dönüşüm Anlaşmalarıdır (Just Transition Agreements). Bu protokoller, kömürden çıkışı yönetmek ve yeşil ekonominin gelişen alanlarına geçişte yeniden eğitim yollarını desteklemek amacıyla oluşturulmuştur.

Ulusötesi düzeyde de İspanya, büyük sanayi gruplarında görev yapan temsilcilerin Avrupa İş Konseyleri (EWC)'ne katılımını giderek artırmaktadır. Ancak bu artışa rağmen, sürdürülebilirlik hala EWC gündemlerinde yatay bir öncelik olarak yer almamakta, çoğu zaman istihdam ya da yeniden yapılanma konularının gerisinde kalmaktadır.

Buna karşın, İspanya'nın kurumsal olgunluğu ve sendikal liderliği, ülkeyi katılımcı yönetim modellerinin geliştirilebileceği ve diğer Avrupa ülkelerine örnek olabilecek bir laboratuvar haline getirmektedir. Yine de, işçi temsilcilerinin sanayi dönüşüm süreçlerine katılımı hâlen parçalı ve dengesizdir. Döngüsel ekonomi ve ESG raporlaması konularında daha fazla eğitime ihtiyaç duyulmakta, şirketlerin karbonsuzlaşma süreçlerine işçilerin katılımını kurumsal olarak tanımlayan araçlar pek çok durumda eksik kalmaktadır.

MEET Projesi, bu sorunlara bütüncül bir yanıt sunmakta; çevresel sürdürülebilirlik, sosyal adalet ve endüstriyel rekabet gücünü bir araya getiren entegrasyon ve işbirliği temelli bir adil geçiş modeli önermektedir.

2.3 Macaristan

Sosyal Diyalogun Durumu ve Temsilin Sınırları

Son yıllarda Macaristan, Avrupa Yeşil Mutabakatı'na uyum sağlamak ve üretim modelini sürdürülebilirlik yönünde dönüştürmek amacıyla çeşitli ulusal stratejiler geliştirmiştir. Bu çerçevenin merkezinde, 2021 yılında kabul edilen Ulusal Döngüsel Ekonomi Stratejisi bulunmaktadır. 2040'a kadar uzanan bu plan, biyoteknoloji, inşaat, plastik ve sanayi olmak üzere dört temel eksen üzerine yapılandırılmıştır ve kaynak verimliliğini, eko-inovasyonu ve gelişmiş atık yönetimini teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Bu politika belgesine ek olarak hükümet, Ulusal Çevresel Sürdürülebilirlik Programı ve Yeşil Hidrojen Stratejisi (2021) gibi araçlarla da yeşil dönüşümü desteklemektedir. Özellikle hidrojen, ulaşım ve ağır sanayi sektörleri için stratejik bir enerji kaynağı olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede, elektrikli ulaşım ve batarya üretimi odaklı yatırımları teşvik eden bir sanayi politikası izlenmektedir. Ancak Avrupa Komisyonu'nun Döngüsel Ekonomi Puan Tablosu verilerine göre, Macaristan hâlen sanayi atığı, geri dönüşüm oranları ve KOBİ'lerde döngüsel model benimsenmesi gibi temel göstergelerde düşük performans sergilemektedir.

Macaristan ekonomisi büyük ölçüde ihracata dayalı olup, otomotiv sektörü imalat GSYH'sinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bu sektörde hükümet, CATL, SK On,

Samsung SDI ve BYD gibi büyük uluslararası yatırımcıların desteğiyle elektrikli araç batarya üretimini hızla genişletmiştir. Ancak bu strateji, çevresel etkiler, halk sağlığı ve doğal kaynakların korunması konularında tartışmalara yol açmıştır. Projelerin çoğu yeterli toplumsal katılım ve şeffaflık sağlanmadan, hızlı biçimde uygulanmıştır.

Daha geleneksel mühendislik sektöründe, BMW ve Mercedes gibi şirketler çevresel sürdürülebilirlik ve dijitalleşmeyi entegre etmeye çalışsa da süreç hâlen tepeden inmeci bir yaklaşımla yürütülmekte, bu da sendikaların karar alma süreçlerine katılımını sınırlamaktadır.

Macaristan'da sosyal diyalog genel olarak zayıf ve kurumsallaşmamış durumdadır. Özellikle metal sektörü sendikası VASAS, düşük sendikalaşma oranı, sınırlı siyasi etki ve yetersiz yasal çerçeveye rağmen faaliyet göstermektedir. Buna karşın, VASAS sendikası ekolojik dönüşümün getirdiği zorlukların farkına varmış ve eğitim, uluslararası işbirliği ve kapasite geliştirme alanlarına yatırım yapmıştır.

Sendikanın öne çıkan girişimleri arasında batarya üretiminde çalışma koşullarının izlenmesi, elektrikli mobilitenin ve Sanayi 4.0'ın istihdam üzerindeki etkilerinin analizi, ve MEET gibi Avrupa projelerine aktif katılım yer almaktadır. Buna rağmen, şirketlerde kurumsallaşmış katılım mekanizmalarının eksikliği ve adil geçişe ilişkin ulusal bir stratejinin yokluğu, sendikaların önleyici düzeyde etki yaratmasını sınırlamaktadır.

Bir diğerk önemli sorun, mesleki eğitim sisteminin zayıf ve parçalı yapısıdır. Çalışanlar ve sendika temsilcileri için düzenlenen eğitimler yetersiz, güncellikten uzak ve üretim sistemiyle bütünleşmemiştir. Bu durum, emisyon azaltımı, atık yönetimi ve ESG verilerinin analizi gibi konularda teknik bilgi eksikliğine yol açmakta; temsilcilerin sanayi dönüşümüne aktif katkısını engellemektedir. Oysa iyi tasarlanmış bir eğitim sistemi, sendika temsilcileri için güçlü bir yetkinleşme aracı haline gelebilir.

Genel olarak, Macaristan örneği, iddialı kamusal stratejilerle yönlendirilen, ancak zayıf sosyal diyalog ve sınırlı işçi katılımı nedeniyle kırılgan bir geçiş süreci sergilemektedir. Bu bağlamda MEET Projesi, Avrupa sendikaları arasında işbirliğini teşvik eden, eğitim ve katılım araçlarının paylaşımını kolaylaştıran ve adil geçiş ilkesinin daha az olgun sanayi sistemlerine entegre edilmesine yardımcı olan stratejik bir girişim niteliği taşımaktadır.

2.4 Türkiye

Yeşil Politikalar ve Ortaya Çıkan Düzenleyici Çerçeve

Avrupa Birliği üyesi olmamakla birlikte Türkiye, son yıllarda Avrupa çevre ve iklim mevzuatıyla uyum sürecine hız kazandırmıştır. Bu yönelim, hem AB üyeliği hedefi hem de tek pazarla artan ekonomik entegrasyon gerekliliklerinden kaynaklanmaktadır.

Türkiye'nin Ekim 2021'de Paris Anlaşması'nı onaylaması, çevre politikalarında bir dönüm noktası olmuş; ülkenin enerji dönüşümü ve karbonsuzlaşma konularında daha sistematik bir stratejik vizyona geçişini simgelemiştir. Aynı yıl, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından hazırlanan 2053 İklim Değişikliği Stratejisi Bildirgesi, yüzyıl ortasında iklim nötrlüğüne ulaşmayı hedeflemiştir. Bu vizyon, 2021'de Avrupa modeli temel alınarak hazırlanan Yeşil Mutabakat Eylem Planı ile desteklenmiştir. Plan, döngüsel ekonomi, emisyon azaltımı, yeşil taksonomi ve sanayi sürdürülebilirliği gibi alanlarda mevzuat uyumunu amaçlamaktadır.

Yasal alanda, Türkiye Ulusal Emisyon Ticaret Sistemi'ni (ETS) geliştirmeye başlamıştır. Halen pilot aşamada olan bu sistemin, özellikle metal sektörü dahil olmak üzere birçok endüstride bağlayıcı hale gelmesi planlanmaktadır. Ayrıca, Enerji Bakanlığı tarafından Ulusal Enerji Verimliliği Stratejisi güncellenmiş, elektrikli mobilité ve zor azaltılabilir endüstrilerin karbonsuzlaştırılması alanlarında girişimler başlatılmıştır. Ancak bu çabalara rağmen, işçilerin dönüşüm süreçlerine sistematik katılımını güvence altına alacak bir "adil geçiş yasası" henüz bulunmamaktadır.

Sanayi politikası giderek sürdürülebilirlik odaklı hale gelirken, Türkiye özellikle otomotiv, elektronik ve metalürji gibi kilit sektörlerde teşvik mekanizmaları devreye almıştır. HIT-30 programı gibi girişimler aracılığıyla elektrikli araç ve

batarya üretimine yönelik vergi indirimleri, yatırım destekleri ve bölgesel sanayi kümeleri oluşturulmaktadır.

Bu sürecin sembolü niteliğindeki TOGG projesi, ülkenin sürdürülebilir mobilite alanında teknolojik ve endüstriyel bir merkez olma hedefini simgelemektedir.

Buna paralel olarak, özellikle ihracat odaklı mühendislik şirketleri ve çok uluslu grupların Türkiye’deki iştirakleri, iş modellerine sürdürülebilir üretim ilkelerini entegre etmeye başlamıştır. Ancak ESG kriterlerinin benimsenmesi ve Avrupa standartlarına uyum hâlen sınırlıdır; bu özellikle KOBİ’ler için belirgin bir eksikliklerdir.

Sendikal alanda ise, Türk Metal Sendikası metal sektöründe sürdürülebilirlik konularına stratejik bir yaklaşım geliştiren öncü kurumlardan biridir. Ekolojik dönüşümün iş organizasyonu, istihdam ve hakların korunması üzerindeki etkilerini fark eden sendika; yeşil sanayi, dijitalleşme ve çevre mevzuatı konularında temsilcilerini eğitmekte, işyerlerinde çevresel güvenlik kampanyaları düzenlemekte ve kurumsal sosyal sorumluluğu artırmak için işverenler ve kamu kurumlarıyla diyalog geliştirmektedir.

Ancak Türkiye’de sosyal diyalog koşulları hâlen kırılgandır. Sendikalar, sınırlı sendikal özgürlükler, düşük toplu pazarlık kapsamı ve sınırlı karar süreçlerine katılım gibi yapısal kısıtlarla karşı karşıyadır.

Ulusötesi düzeyde, Türk temsilcilerin Avrupa İş Konseyleri'ndeki varlığı halen sınırlı olsa da giderek artmaktadır. Özellikle Türkiye'de üretim yapan çok uluslu şirketlerde, bu katılımın kapsamı genişlemekte; MEET gibi Avrupa projeleri sayesinde temsilcilerin ESG uygulamaları konusunda bilgiye erişimi, katılım becerileri ve diyalog kapasitesi güçlenmektedir. Bu sayede Türk temsilciler, Avrupa'daki iyi uygulamaları ülke içi sendikal yapıya taşımakta ve içsel sosyal diyalogun evrimleşmesine katkı sunmaktadır.

Türkiye'nin karşı karşıya olduğu temel zorluklar arasında, çalışanların çevresel yönetişime katılım hakkını tanıyan net bir yasal çerçevenin eksikliği, şirketlerde ESG kültürünün yaygınlaşmamış olması ve sendikal temsilin heterojen sanayi yapısı içinde sınırlı kalması öne çıkmaktadır.

Buna rağmen, olumlu değişim işaretleri görülmektedir. Türk sanayisinin uluslararasılaşması ve Avrupa Birliği'nin CBAM ve ESG raporlama yükümlülükleri gibi düzenlemelerinin baskısı, sistemin evrimini teşvik etmektedir. Ayrıca, Avrupa sendikalarıyla işbirliği ve genç sendikal nesillerin çevre ve sosyal konulara artan ilgisi, katılımcı bir dönüşüm için yeni bir zemin yaratmaktadır.

Bu bağlamda, MEET Projesi gibi kapasite geliştirme ve Avrupa düzeyinde işbirliği girişimleri, Türkiye'de daha kapsayıcı bir ekolojik dönüşüm modelinin ortaya çıkmasını desteklemekte; Türk işçilerin endüstriyel dönüşüme aktif

biçimde katkıda bulunabileceği, sürdürülebilir ve adil bir ekonomi inşası için somut bir fırsat sunmaktadır.

Ülke	EWC katılımı	Sosyal Diyalog	Çevre odaklı sendikal girişimler
İtalya	Yerleşik	Yapısal/Kurumsallaşmış	Yeşil Kitap, ESG eğitimleri, Yeşil Günler
İspanya	Genişleyen	Kurumsallaşmış	Adil Dönüşüm (Transición Justa), ortak platformlar
Macaristan	Zayıf	Parçalı	Başlangıç düzeyi eğitim, AB projeleri
Türkiye	Sınırlı	Kırılgan	Gelişen kapasite, ilk ESG yaklaşımı

Tablo 1 – Ekolojik dönüşümde işçi temsilcilerinin katılımı

3. Karşılaştırmalı Analiz

3.1 Yakınsama Noktaları, Farklılıklar ve Ortak Gelişim Çizgileri

Sürdürülebilir ve döngüsel bir ekonomiye geçiş, tüm Avrupa sanayi sistemlerini etkileyen yapısal ve çok katmanlı bir meydan okuma niteliğindedir. Bu dönüşüm, üretim, emek ve yönetim modellerinin derinlemesine yeniden örgütlenmesini zorunlu kılmaktadır. Her ülkenin ekonomik yapısı, kurumsal düzeni ve sendikal gelenekleri farklı olsa da, yeşil dönüşümün dört ülke (İtalya, İspanya, Macaristan ve Türkiye) örneğinde benzer dinamikleri ortaya koyduğu görülmektedir. Bu benzerlikler, metal sektörünün bugünkü dönüşüm sürecinde yaşadığı fırsatları ve gerilimleri anlamak açısından oldukça anlamlı bir tablo sunmaktadır.

Tüm ülkelerde, üretim süreçlerinin sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda yeniden yapılandırılması gerektiğine dair farkındalık hızla artmaktadır. Bu gelişme, birkaç ortak faktörün etkisiyle şekillenmektedir. Avrupa Birliği'nin Yeşil Mutabakatı, Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM), Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD) ve Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) gibi düzenlemeleri, şirketler ve kurumlar üzerinde giderek artan bir baskı oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra, elektrikli mobilité, ileri dijitalleşme ve yeşil hidrojen teknolojileri gibi yenilikler, enerji yoğun sanayilerde değer zincirlerini yeniden tanımlamakta ve beceri profillerini kökten değiştirmektedir.

Ayrıca, toplumun çevresel adalet, şeffaflık ve kurumsal sosyal sorumluluk talepleri giderek güçlenmekte; bu durum, daha adil, kapsayıcı ve hesap verebilir üretim modellerinin benimsenmesini zorunlu kılmaktadır.

Ulusal koşullar arasındaki farklılıklara rağmen, ortak gelişim çizgileri açıkça görülmektedir. Dört ülke de sürdürülebilirliği, ulusal ve sektörel sanayi planlarına farklı olgunluk ve hız düzeylerinde entegre etmektedir. “Adil dönüşüm” kavramı, ekonomik rekabet gücü ile sosyal uyum arasında denge kurmaya çalışan ortak bir uzlaş zeminini olarak, kurumlar, şirketler ve sosyal taraflar arasındaki tartışmalarda giderek daha fazla yer bulmaktadır.

Ayrıca, dönüşüm sürecine dahil olan işçilerin yanı sıra, müzakere ve denetim sorumluluğu taşıyan sendika temsilcilerinin de yeni beceriler kazanması gerektiği konusunda ortak bir farkındalık bulunmaktadır. Bu durum, sadece teknik değil, aynı zamanda sosyal ve yönetsel kapasite inşasının önemini ortaya koymaktadır.

Dolayısıyla ekolojik dönüşüm, artık yalnızca çevresel ya da teknolojik bir mesele olmaktan çıkmış; Avrupa’daki ve çevresindeki ülkelerde sanayi emeklerinin geleceğini belirleyen politik ve toplumsal bir alan haline gelmiştir. Ortaya çıkan veriler, ilerleme düzeylerindeki farklılıklara rağmen, ülkeler arasında ortak bir zemin bulunduğunu göstermektedir. Bu zemin, paylaşılan politikalar inşa etmek, ulusötesi sendikal işbirliğini güçlendirmek ve sürdürülebilirlik,

yenilik ve hakları bir arada ele alan katılımcı yönetim modellerini yaygınlaştırmak için güçlü bir potansiyel sunmaktadır.

3.2 Yapısal Farklılıklar: Kurumlar, Katılım ve Yönetişim

Ülkeler arasındaki karşılaştırma, kurumsal yapı, sendikal örgütlenme ve yasal çerçeve açısından önemli farklılıklar bulunduğunu göstermektedir. Bu farklılıklar, ekolojik dönüşümün katılımcı, adil ve kapsayıcı biçimde yönetilme kapasitesini doğrudan etkilemektedir.

Kapsam	İtalya	İspanya	Macaristan	Türkiye
Düzenleyici Çerçeve	Olgun ve çok katmanlı; Ulusal Kurtarma Planı (NRP) ve anayasa reformu ile güçlü biçimde bütünleşmiş	Gelişmiş; iklim geçişi ve döngüsel ekonomiyle ilgili özel yasal düzenlemelere sahip	Oluşum aşamasında; yatırım çekmeye ve stratejik planlara odaklanmış	AB'ye seçici uyum; 2021 Yeşil Mutabakat Eylem Planı uygulanmakta

Sosyal Diyalog	Yapısal; sektör ve şirket düzeyinde sendikal rol tanınmış	Kurumsallaşmış; sendikalar yasama ve bölgesel süreçlerde aktif	Zayıf; çalışanların karar alma süreçlerine sınırlı katılımı var	Kırılgan; siyasi ve hukuki kısıtlamalarla engelleniyor
Sendikal Kapasite	Yüksek düzeyde proaktif (ör. FIM Yeşil Kitap); gelişmiş sözleşme araçlarına sahip	Güçlü planlama (ör. CCOO Industria, Adil Dönüşüm girişimleri)	Artan farkındalık, ancak araçlar sınırlı	Çevresel konularda yeni aktivasyon, ancak hâlen marjinal
Avrupa İş Konseylerine (EWC) Katılım	Etkin ve yerleşik	Genişleyen; tematik katkılar yapısal hale gelmiş	Hâlen sınırlı, ancak AB projelerinde aktif katılım var	Marjinal; ancak ulusötesi ağlar aracılığıyla genişliyor

Bu yapısal farklılıklar, özellikle düşük vasıflı işçiler, çevresel sektörlerde çalışanlar ve ekonomik zorluk yaşayan işletmeler gibi en kırılgan kesimlerde, adil bir dönüşüm sürecinin müzakere edilebilmesi olasılığını doğrudan etkilemektedir.

3.3 İşçi Temsilcileri: Değişen Bir Aktör

Analiz edilen tüm ülkelerde, işçi temsilcilerinin rolünde derin bir dönüşüm yaşandığı gözlemlenmektedir. Ekolojik ve dijital dönüşümün getirdiği yeni koşullar, temsilcilerin şimdiye kadar karşılaşmadıkları ölçüde karmaşık ve çok boyutlu meselelerle yüzleşmelerini gerektirmektedir. Üretim modellerinin sürdürülebilir bir doğrultuda yeniden şekillendirilmesi, sendikal kimliğin ve işlevin evrim geçirmesini, dolayısıyla yeni beceriler, araçlar ve müdahale yöntemleri geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Bu bağlamda öne çıkan ilk ihtiyaç, sendika temsilcilerinin teknik bilgi düzeylerinin güncellenmesidir. Emisyon azaltımı, enerji verimliliği, sürdürülebilirlik raporlaması ve yeşil finans gibi, geleneksel olarak sendikal eylemin dışında kalan alanlar artık toplu pazarlık ve kurumsal yönetim süreçlerinin merkezinde yer almaya başlamıştır.

Aynı zamanda, sendikaların şirketlerin çevresel politikalarını bağımsız ve bilinçli biçimde izleyebilmesine olarak tanıyacak pratik araçlara duyulan ihtiyaç da artmaktadır. Bu, karar alma süreçlerinde proaktif bir rol üstlenebilmek için gereklidir. Bu bağlamda, toplu sözleşmelere çevresel maddelerin dahil edilmesine yönelik ilgi, sendikal eylemin daha yapıcı ve öngörülü bir yaklaşıma yöneldiğinin önemli bir göstergesidir.

Bugün karşılaşılan asıl zorluk, bu yeni rolü kalıcı ve kurumsal bir nitelik kazandırarak sürdürmektir. Sendikaların, geçmişte teknolojik ve çevresel değişimlere genellikle savunmacı reflekslerle yanıt veren yapısından çıkarak, katılımcı ve eş-yönetim odaklı bir temsil modeline geçmesi gerekmektedir.

Bu model, endüstriyel dönüşüm süreçlerine yalnızca sonuç aşamasında değil, başlangıç aşamalarında da aktif biçimde katkı sunmayı amaçlamalıdır. Bunun için de işçi temsilcilerinin çevresel yetkilerinin yasal olarak tanınması ve sürdürülebilirlik yönetiminde meşru bir paydaş olarak rollerinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

3.4 Mevcut Araçlar ve Yasal Boşluklar

Dört ülkenin karşılaştırması, ekolojik dönüşümün katılımcı biçimde yönetilmesine yönelik yasal ve sözleşmesel araçların mevcudiyeti açısından belirgin bir asimetrinin bulunduğunu göstermektedir. İtalya ve İspanya’da, uygun yasal ortam, kurumsallaşmış sosyal diyalog yapısı ve gelişmiş sendikal yetkinlikler sayesinde “yeşil” müzakere pratikleri oldukça yerleşmiştir. Bu ülkelerde, ESG süreçlerine katılım, ortak çevresel göstergelerin tanımlanması ve şirket düzeyinde sürdürülebilirlik protokollerinin uygulanması, bütünleşik ve olgun bir yaklaşımın somut örneklerini oluşturmaktadır.

Buna karşın Macaristan ve Türkiye’de, sosyal diyalogun yapısal zayıflığı ve uygun bir yasal çerçevenin eksikliği, benzer araçların uygulanmasını ciddi biçimde sınırlandırmaktadır. Bu bağlamlarda, işçi temsilcilerinin müdahale alanı dar, çevresel boyutun toplu pazarlıklara sistematik biçimde entegre edilmesi ise nadir ve şirket özelinde gerçekleşmektedir.

Tüm ülkeler için ortak olan sınır, Avrupa düzeyinde çevresel konularda işçi temsilcilerine kurumsal bir rol tanıyan yeknesak bir mevzuatın bulunmamasıdır. Her ne kadar Avrupa İş Konseyleri (EWC’ler) potansiyel bir ulusötesi katılım alanı sunsa da bu konseyler çoğunlukla bilgilendirme işleviyle sınırlı kalmakta ve sürdürülebilirlik karar süreçlerine nadiren etkin biçimde dahil edilmektedir.

Buna ek olarak, işçiler ve sendika temsilcileri için çevre konularına yönelik kamusal eğitim politikalarının yetersizliği de önemli bir sorundur. Sürdürülebilirlik temelli mesleki niteliklerin geliştirilmesine dönük bütüncül bir strateji bulunmadığında, dönüşüm süreci eşitsiz biçimde ilerleme riski taşımakta, dönüşümün adil ve kapsayıcı biçimde yönetilmesine katkı sunabilecek gruplar dışarıda kalabilmektedir.

4. Öneriler ve Uygulama Tavsiyeleri: Katılımcı ve Adil Bir Dönüşüme Doğru

MEET Projesi kapsamında yürütülen eğitim programları, ulusal çalıştaylar ve ulusötesi karşılaştırmalar, temel bir ilkeyi açıkça ortaya koymuştur: Döngüsel ve düşük emisyonlu bir ekonomiye geçiş, işçi temsilcilerinin yapılandırılmış ve bilinçli katılımı olmadan mümkün değildir.

İklim krizinin yarattığı aciliyet ve sanayi sistemlerinin köklü biçimde yeniden şekillendiği bu dönemde, sendikaların rolü tepkisel olmaktan çıkarak proaktif, yani dönüşümün eş-yönetimine odaklı bir yapıya evrilmelidir.

Bu doğrultuda öneriler iki düzeyde yapılandırılmıştır:

- Kısa vadede uygulanabilecek pratik araçlar,
- Avrupa düzeyinde politika önerileri.

Her iki boyut da MEET Projesi boyunca edinilen deneyimlere ve tartışmalara dayanmaktadır. Nihai amaç, Avrupa İş Konseyleri'nin rolünü güçlendirmek ve onları adil ekolojik dönüşümün temel aktörleri haline getirmektir.

4.1 10 Yeşil Kural: Sendikal Eylem İçin Pratik Bir Rehber

MEET Projesi'nin en somut sonuçlarından biri, Avrupa İş Konseyleri (EWC) ve ulusötesi müzakere alanlarında görev yapan işçi temsilcilerini desteklemek amacıyla oluşturulan 10 Yeşil Kuralın tanımlanmasıdır.

Bu kurallar, çevresel, iklimsel ve sosyal sürdürülebilirliği sendikal gündemin günlük pratiğine entegre etmeyi amaçlayan, yönlendirici ilkelerden ve uygulanabilir eylemlerden oluşan bir çerçevedir.

Kapsam	Önerilen Eylem
Bilgi	ESG verilerine erişim, çevresel ve sosyal etkilerin analizi
Katılım	Çevresel planlama süreçlerinde erken aşamada danışma ve katılım
Eğitim	Sürdürülebilirlik konulu eğitim programları, ortak dijital araçların kullanımı
Öneriler	Sözleşmelere çevresel maddelerin eklenmesi, AB projelerine aktif katılım

10 Yeşil Kural, üç temel eksen etrafında yapılandırılmıştır:

Bilmek ve İzlemek: ESG verilerine erişimi güvence altına almak, çevresel etkileri değerlendirmek ve kurumsal risk haritalarını çıkarmak.

Katılmak ve Müzakere Etmek: EWC düzenlemelerine çevresel konuları dahil etmek, sözleşmelere yönelik çevresel madde önerileri geliştirmek ve erken aşamalı danışma mekanizmalarını etkinleştirmek.

Eğitmek ve Dönüştürmek: Sürekli eğitim programları yürütmek, ortak dijital araçlar oluşturmak ve farklı ülke ve sektörlerde faaliyet gösteren EWC'ler arasında iyi uygulamaların paylaşımını sağlamak.

Bu kurallar, EWC'lerin iç tüzüklerine resmî olarak dâhil edilmek üzere tasarlanmıştır; böylece konseylerin işleyişinin ayrılmaz bir parçası haline gelmeleri hedeflenmektedir.

10 Yeşil Kuralın gücü, basitliği, uyarlanabilirliği ve çoğaltılabilirliğindedir. Bu özellikleri sayesinde, farklı sanayi kollarında ve kültürel bağlamlarda dahi kolaylıkla uygulanabilir bir rehber niteliği taşımaktadır.

No	Yeşil Kural	Kısa Açıklama
1	Sürdürülebilirliği Avrupa İş Konseyi (EWC) anlaşmalarına entegre etmek	EWC tüzüklerinde ve anlaşmalarında, bilgi ve danışma konuları arasına ESG (Çevresel, Sosyal, Yönetişim) konularının resmî olarak dâhil edilmesini sağlamak.
2	Paylaşılan bir ESG veri tabanı oluşturmak	Düzenlemeler, raporlar, anlaşmalar ve iyi uygulamaları içeren bir iç veri tabanı kurarak sürekliliği ve kurumsal uzmanlığı güvence altına almak.
3	Temsilciler için ESG eğitim programları başlatmak	Döngüsel ekonomi, sağlık, çevresel yönetim ve adil dönüşüm konularında düzenli eğitimler sunmak.
4	Ortak ESG göstergeleri tanımlamak	Şirket stratejilerini analiz etmek amacıyla ortak çevresel, sosyal ve yönetim göstergeleri belirlemek ve kullanmak.
5	Şirketlerin ESG performansını izlemek	Denetimler, anketler ve şirket raporlarının analizi yoluyla ESG taahhütlerinin sürekli değerlendirilmesini sağlayacak sistemler kurmak.

6	EWC temsilcileri için pratik araçlar geliştirmek	Sendikal eylemi desteklemek amacıyla özet bilgi formları, örnek anlaşmalar ve kolaylaştırılmış okuma araçları hazırlamak.
7	Sürdürülebilir kurumsal refahı teşvik etmek	Kurumsal refah sistemlerine yeşil uygulamaları entegre etmek (sürdürülebilir ulaşım, çevresel eğitim, esnek çalışma modelleri gibi).
8	Avrupa düzeyinde sürdürülebilirlik projelerine katılmak	Müzakere kapasitesini güçlendirmek ve farklı EWC'ler arasında iyi uygulama değişimini desteklemek için ulusötesi işbirliklerini etkinleştirmek.
9	Çalışanlar için adil dönüşümü desteklemek	şirket planlarında yeniden beceri kazandırma, eğitim ve sosyal koruma önlemlerinin yer almasını güvence altına almak.
10	Yerel paydaşları ve toplulukları sürece dahil etmek	EWC'ler, şirketler ve yerel topluluklar arasında sürdürülebilir bir dönüşüm için diyalog ve işbirliğini teşvik etmek.

4.2 Yeşil Laboratuvarlar: EWC’lerde Sürdürülebilirlik İçin Kalıcı Bir Alan

10 Yeşil Kural ile, MEET Projesi sürdürülebilirlik, adil dönüşüm ve dögüsel ekonomi konularına tamamen adanmış Yeşil Laboratuvarların (Green Labs) oluşturulmasını önermektedir. Bu yapılar, Avrupa İş Konseyleri (EWC) bünyesinde kurulacak kalıcı komiteler olarak tasarlanmıştır.

Yeşil Laboratuvarlar, EWC üyeleri, uzmanlar, şirket temsilcileri ve uygun durumlarda kamu kurumları veya araştırma merkezleri gibi dış paydaşların yer aldığı karma, tematik ve işlevsel birimler şeklinde yapılandırılmaktadır.

Bu laboratuvarlar, açıkça tanımlanmış görevleri olan değerlendirme ve istişare alanları olarak işlev görür.

Temel amaçları; şirketlerin ESG göstergelerini analiz etmek, dönüşümün istihdam, sağlık ve hareketlilik üzerindeki sosyal etkilerini değerlendirmek ve elde edilen bulgular doğrultusunda şirket yönetimine ve Avrupa düzeyindeki yönetim organlarına öneriler sunmaktır.

Bunun yanı sıra, Yeşil Laboratuvarlar farklı Avrupa İş Konseyleri (EWC) ve bölgeler arasında birer işbirliği merkezi olarak da görev yapabilir. Bu sayede bilgi paylaşımı kolaylaşır, ortak girişimlerin koordinasyonu sağlanır ve ülkeler arası sendikal etkileşim güçlenir.

Geleceğe dönük olarak, Yeşil Laboratuvarların sosyal yenilik laboratuvarları haline gelmesi öngörülmektedir. Bu yapılar; çevresel telafi mekanizmaları, katılımcı bütçeleme uygulamaları ya da şirket planlarının ortak değeriendirilmesi gibi yenilikçi araçların denenmesine olanak tanıyarak, sürdürülebilir dönüşümün demokratikleşmesine katkı sağlayabilir.

Ancak, Yeşil Laboratuvarların tam anlamıyla etkili olabilmesi için üç temel koşulun yerine getirilmesi gerekmektedir:

1. EWC tüzüklerinde resmi olarak tanınmaları,
2. Danışmanlık, eğitim ve analiz araçlarına ayrılmış özerk kaynaklara sahip olmaları,
3. AB Taksonomisi ve CSRD gibi standartlaştırılmış ESG verilerine erişimlerinin sağlanması ve şirketlerin sürdürülebilirlik yöneticileriyle doğrudan diyalog kurma imkanına sahip olmaları.

Bu koşullar yerine getirildiğinde, Yeşil Laboratuvarlar sadece danışma mekanizmaları değil, aynı zamanda endüstriyel dönüşümün demokratikleşmesini sağlayan kalıcı yapılar haline gelecektir.

5. Sonuçlar

MEET Projesi'nin ortaya koyduğu sonuçlar, ekolojik dnşmmn, işçi temsilcilerinin yapılandırılmış ve bilinçli katılımı olmadan tam anlamıyla gerekleştirimeyeceğini açık biçimde ortaya koymaktadır. Farklı ülkelerde yürütülen çalıştaylar, eğitim programları ve karşılaştırmalı analizler, Avrupa İş Konseylerinin (EWC) sürdürülebilirliğin çok düzeyli ve katılımcı yönetişiminde merkezi bir role sahip olduğunu göstermiştir.

Bu bakış açısıyla, 10 Yeşil Kural ve Yeşil Laboratuvarlar nerisi yalnızca bir proje çıktısı değil, aynı zamanda evre odaklı yeni bir sendikal anlayışın temel taşları olarak değerlendirilmektedir. 10 Yeşil Kural, ESG konularının sendikal gündeme ve EWC düzenlemelerine entegre edilmesi için pratik bir yol haritası sunarken; Yeşil Laboratuvarlar, EWC'ler içinde sürekli diyalog, analiz ve öneri geliştirme alanları olarak kurgulanmıştır. Bu sayede işçi temsilcileri, şirketlerin dönüşüm stratejilerinin belirlenmesine doğrudan ve sürekli biçimde katkı sunabilecek kurumsal platformlara kavuşmaktadır.

Bu dönüşümün kalıcı ve etkili hale gelmesi için Avrupa düzeyinde yasal çerçevenin güçlendirilmesi gerekmektedir. Özellikle 2009/38/EC sayılı Direktifin yeniden gözden geçirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu revizyon, ESG konularında danışma yükümlülüğünün açık biçimde

düzenlenmesini ve EWC'ler içinde tematik birimlerin –örneğin Yeşil Laboratuvarların– kurulmasına olanak tanınmasını içermelidir.

Ayrıca, ulusötesi eğitim programlarına yatırım yapılması, temsilcilerin müzakere, çevre yönetimi ve dijital yetkinliklerinin geliştirilmesi ve ortak bir sürdürülebilirlik kültürünün oluşturulması açısından stratejik bir gerekliliktir.

Sonuç olarak, MEET Projesi çok net bir inancı ortaya koymuştur:

Yeşil dönüşümün adil olabilmesi, işçilerle birlikte inşa edilmesine bağlıdır.

Çalışanların aktif, bilinçli ve örgütlü katılımı tanınmadıkça, dekarbonizasyon ve yenilik süreçleri demokratik gelişim ve sosyal uyum açısından gerçek fırsatlara dönüşemeyecektir.

Projede geliştirilen araçlar ve elde edilen deneyimler, Avrupa genelinde yeniden uygulanabilir bir model sunmaktadır. Bu model, endüstriyel rekabet gücü, çevresel koruma ve sosyal kapsayıcılığı aynı anda ilerletebilen bütüncül bir yaklaşımı temsil etmektedir.

Dolayısıyla MEET Projesi, yalnızca bir dizi öneriyle sonlanmamakta; aksine, Avrupa sanayi dönüşümünün merkezinde sendikal katılımı güçlendirecek yeni bir vizyonun kapısını aralamaktadır.

www.sindnova.it
info@sindnova.it